

КОСМОГОНІЧНІ МІФИ У СВІТЛІ ПСИХОАНАЛІЗУ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1(35) 2016

УДК: 398.22.09:229+291,217

Тиховська О. Космогонічні міфи у світлі психоаналізу; 13 стор.; бібліографічних джерел – 7; мова – українська.

Анотація. У статті проаналізовано міфи про створення світу крізь призму психоаналітичних теорій школи К.-Г. Юнга. Виокремлено образи двох творців-антагоністів. Акцентовано на архетипних сюжетах, в яких за історією народження Всесвіту криється метафоричний процес появи (а згодом і трансформації) свідомості людини внаслідок поділу цілісної структури психіки на дві частини: свідоме й несвідоме.

Ключові слова: архетип, апокриф, Бог, Біблія, індивідуація, космогонічні міфи, несвідоме, психоаналіз, Самість, свідомість.

Українські космогонічні міфи, записані П. Кулішем, О. Афанасьєвим, Г. Булашовим, О. Потебнею та іншими дослідниками, відображають метафоричне уявлення наших предків про створення світу, а за їх сюжетами криється історія появи свідомості в людства, окреслюється процес самоусвідомлення особистості через протистояння божеств-творців.

Тема цього дослідження є актуальною, «оскільки на рівні індивідуального досвіду міф не зник повністю, він відчувається у сновидіннях, фантазіях і ностальгіях сучасної людини, а надзвичайно багата психологічна література привчила нас шукати велику і малу міфологію в несвідомій і напівсвідомій діяльності будь-якої особи. Великі міфичні теми продовжують повторюватися в темних зонах психіки...» [3, с. 128]. За слушним спостереженням М.Еліаде, «міф, як і символи, які він використовує, завжди присутній у психічній діяльності: він лише змінює зовнішній вигляд і замасковує свої функції» [3, с. 128].

У більшості зафіксованих космогонічних міфів у процесі створення світу беруть участь дві божественні істоти (світла і темна, Білобог і Чорнобог, Бог і Сатанайл...). На думку Г. Булашева, «на чолі легенд про створення світу має бути поставлена легенда, записана в хуторі Малієві Харківської губернії Куп'янського повіту. В ній вочевидь дається взнаки вплив гностико-богомільського вчення про світобудову, за яким Бог є творцем лише вищого, духовного світу, а зримий світ, включаючи сюди й тіло людини, створений Сатанайлом, що існував одвічно і являв собою втілення зла. Оскільки душу людини створено всеблагим Богом, а тіло – Сатанайлом, то в людині точиться постійна боротьба між прагненнями душі до добра й потягами тіла до зла. Легенда лише – цілком ймовірно, під впливом пізніших течій релігійної думки – зменшує творчу силу Сатанайла, що творить не самостійно, а за велінням Божим; а спроба його до самостійної творчості виявляється невдалою. Бог створив світ не Сам, – твердить легенда, – а разом з Лукавим. Бог що наказував Лукавому чинити, те той і робив, – і виходило все чудово.

Так, Лукавий увесь світ створив, та тільки Бог примушував його робити все...» [1, с. 51-52]. Далі дослідник наводить декілька міфів про творення світу Богом і Сатанайлом. Всі сюжети об'єднує зображення Бога як носія вищої мудрості, ідеї, знання, котрий спонукає Сатанайла до дії. Таким чином, Лукавий постає виконавцем «Божого плану» і не здатен до самостійного світостворення. Намагаючись дублювати дії Бога чи виконувати їх на свій лад, він отримує інший, непередбачуваний результат (наприклад, випльовує схований в роті пісок, і замість рівнин утворюються гори та скелі).

Подібний польський міф, записаний в 1898р. в околицях Серадзя, подає А. Гейштор: «Спочатку не існувало нічого, окрім неба, моря, Бога, який плавав на човні, та диявола, котрий з'явився з морської піни і приєднався до Бога. Ідею створити землю подав Богові диявол, який не міг цього зробити самотужки. Диявол пірнув і підняв із дна пригорщу піску. Бог кинув його у воду, створивши такий крихітний клаптик суші, що вони вдвох ледь умістилися на ньому. Відтоді Бог і диявол жили на землі. Диявол задумав зіштовхнути Бога, що спав, у воду, однак ця спроба була невдалою – земля розросталась як на схід, із боку Бога, так і на захід, із боку диявола. Після цього між двома творцями виникла суперечка, у результаті якої Бог піднявся на небо і скинув у прірву диявола, котрий теж намагався піднятися вгору» [2, с. 149]. А. Гейштор аналізує болгарський та молдавський варіанти такого космогонічного міфу і знаходить цікаве доповнення згаданого сюжету у фольклорі трансільванських циганів, які «ввели до цього переказу мотив суперечки між обома протаністами, мотив покарання диявола, що його роздер бик, та мотив дерева, з листя якого утворилося людство. У російських та українських варіантах диявол ховає трохи піску під язиком. Коли земля починає розростатися, пісок роздирає рот диявола, і той намагається виплюнути його. З цих плювок утворюються гори, болота, пустелі» [2, с. 149]. Декілька аналогічних сюжетів про створення світу Богом та Сатанайлом зафіксовані Г. Булашевим [1, с. 51-67].

А. Гейштор порівнює українські міфи про створення світу з космогонічними переказами фінських і балтійських народів, а також проводить паралель між подібними російськими міфами та давньоруським апокрифом XV-XVI ст., в яких диявол постає в образі водяного птаха й названий архангелом Сатанайлом. «Уявлення про орнітоморфічність диявола (а іноді й Бога) поширене серед фіно-угорських, алтайських, монгольських народів. У цьому середовищі з'являються різноманітні варіанти міфу про створення світу шляхом пірнання та про суперечку Бога з дияволом як співтворцем. Попри нюанси в деталях, їхня основа незмінна» [2, с. 149-150].

Ще один аспект мотиву про двох творців знаходимо в євразійських міфах, де «Бог літає над поверхнею води, але для того, щоб завершити акт творіння, мусить звертатися по допомогу до диявола. Після створення світу Бог настільки втомлений, що засинає, а після бою зі своїм антагоністом підіймається на небо, щоб провести там вічність. Прадавнє небесне трансцендентне божество стає пасивним, віддаляється від людей. Воно оселяється на небі, знає все, що відбувається у світі, іноді показує свій гнів, б'ючи блискавками, однак загалом перекладає свої обов'язки на інших богів, котрі беруть на себе посередництво між небом і землею, між природою і людьми» [2, с. 151]. Подібний сюжет про створення світу одним божеством, яке згодом зникає й залишається пасивним, у той час як інше продовжує акт творіння, знайшла послідовниця К.-Г. Юнга, М.-Л. фон Франц у міфах індіців, американців-автохтонів та африканських племен. І, зважаючи на значну поширеність згаданих космогонічних міфів у світі, дослідниця переконливо довела, що «мотив подвійного творця слід трактувати як архетипічний» [5, с.85]. На думку М. Еліаде, спогад про Верховного Бога, який віддалився від людей після створення світу, надалі продовжує побутувати в деяких космогонічних міфах, «в розповідях шаманів і цілителів, у релігійному символізмі» [6, с.96]. Вчений акцентує на зникненні «Верховної Істоти на «свідомому» рівні колективного релігійного життя і продовженні його існування в прихованій формі на рівні «несвідомого» або на рівні символа...» [6, с. 96]. Таким чином, уявлення про Творця стає доступним для людей лише на рівні несвідомого, котре продукує своєрідні сніпригадування історії розвитку цивілізації. Очевидно, міфологія створена колективним несвідомим, і її неможливо уявити поза ним, саме колективне несвідоме породжує архетипи і через їх взаємодію у певних міфологічних сюжетах доносить до свідомості знання про світотворення та психологічний розвиток людства, моделює сценарії, котрі метафорично пояснюють важкі для раціонального розуміння поняття (про Всевіт, межі добра і зла, сенс життя людини...).

Мірча Еліаде окреслив три спільні риси, властиві космогонічним оповідям первісних культур про Верховну Істоту, забуту людьми:

«1) Бог створює людину, а потім віддаляється на небо;

2) це віддалення інколи супроводжується розривом зв'язків між небом і землею, або значним віддаленням неба. У деяких міфах первісна близькість неба і присутність Бога на Землі складають синдром раю (що доповнюється первородним безсмертям людини, її дружніми стосунками з тваринами й відсутністю необхідності працювати);

3) місце цього більш чи менш забутого відпочиваючого бога займають різні божества, які мають одну спільну рису – вони ближче до людини, допомагають їй або, навпаки, переслідують...» [6, с. 96-97].

Цікаво, що у космогонічних міфах примітивних племен два творці є відносно рівноправними й навіть вступають у суперечку, хто з них сильніший, справжній (індійські, африканські, австралійські тексти). Міфи, створені племенами з більшим культурним розвитком, розповідають про нерівноправних творців: верховного, що є уособленням добра, та нижчого (слабшого), наділеного руйнівними, негативними рисами. Саме такі образи первісних творців знаходимо в українських міфах.

А. Гейштор з'ясував, що дуалістичний міф про створення світу в балто-слов'янському ареалі зафіксований 24 рази, а в угро-фінському – 12. Відповідно, це свідчить про індоєвропейське походження подібних мотивів. «Однак основний субстрат походить із глибокої давнини. Еліаде висунув гіпотезу, згідно з якою ці уявлення про створення світу почали формуватися в районі центральноазійських великих озер раніше III тис. до н. е. Звідти міф мігрував до Північної Америки та Індії (поки що без акценту на дуалізмі). Натомість на батьківщині сюжету розвивалася система бінарних опозицій, наслідком якої стало формування концепції про двох творців-антагоністів» [2, с.154]. Як зазначалося, серед племен з вищим рівнем розвитку боги-творці вже не є рівноправними. На думку А. Гейштора, такі міфи цілком відповідали потребам населення Південної і Східної Європи, оскільки пояснювали недосконалість світу, існування зла, віддаленість Бога від людей, що є дуже важливим для розуміння суперечностей і страждань, котрі існують у людському житті. У таких міфах «зроблено спробу образно розв'язати проблему двоєдності Бога і диявола, добра і зла у світі» [2, с. 154]. Однак, вважаю, що це міркування потребує конкретизації.

Розвиток європейської цивілізації, культури спирався саме на установки свідомості, постулати пануючої релігії, згодом – науки. Таким чином, все інтуїтивне, несвідоме, те, що виходило за рамки звичної моделі цивілізаційного розвитку, набувало демонічного забарвлення, трактувалося як творіння «темного бога» (прояв такого різкого неприй-

няття іншої частини людської природи бачимо за часів Середньовіччя – діяльність інквізиції).

Як відомо, всі імпульси, які спонукають людину до творчості, породжуються саме несвідомим: наукові відкриття, створення шедеврів живопису, поезії та музики відбуваються внаслідок стимулюючої дії колективного несвідомого (міфологічного бога-співтворця). Найрізноманітніші винаходи людства можуть мати конструктивний або деструктивний вплив на розвиток цивілізації, це залежить від того, як вони будуть використані людиною, яка іпостась бога-співтворця (темна чи світла) матиме вплив на свідомість, і як людина використовує своє право вибору. Образно кажучи, коли людина постає у ролі творця, в ній теж плідно співпрацюють два начала: несвідоме продукує ідеї, а свідомість виконує контролюючу, спрямовуючу функцію. Подібний метафоричний процес ми бачимо й у міфах про світотворення.

У світлі психоаналітичної теорії два боги-творці є персоніфікованими образами двох частин психіки людини – свідомого й несвідомого, які колись склали одне ціле, були нерозривною єдністю, котра передувала виокремленню свідомості й формуванню уявлень про добро і зло. У певний момент розвитку людства згадана цілісність зазнала трансформації, розпалася на дві частини – свідомість, котра в міфах спроектувалася на доброго (світлого) Бога-творця, і несвідоме, котре наділяється загрозливою творчою силою і асоціюється з темним богом: «той, хто залишається збоку, є позитивною фігурою, а той, що є активним, але здійснює акт творення, постає злою, деструктивною силою» [5, с. 91]. Таким чином, виокремлення свідомості стало можливим лише через протиставлення її несвідомому, котре постає її протилежністю. «До тих пір, поки нема свідомості, нема ніякого сенсу у слові *несвідоме*, такого просто не існує! – пише М.-Л. фон Франц. – Тільки-но ми починаємо говорити про феномен свідомості, то відразу формуємо контр-аспект, несвідоме. По суті, вони є феноменами, котрі виникли одночасно, не один з іншого з плином часу, ні, вони існували від самого початку в якості двох однакових прагнень у психіці» [5, с. 88]. Отже, у розрізі психоаналітичних студій мотив космогонічних міфів про створення світу двома божествами описує відокремлення індивідуальної свідомості від несвідомого, їх «народження» з однієї цілісності («передсвідомого»). Але це твердження, на нашу думку, потребує певного доповнення.

Якщо появу в міфах двох творців-антагоністів (наприклад, Бога та Сатанаїла) трактувати відповідно як персоніфіковані образи розщепленої психіки (свідоме й несвідоме), то треба зауважити, що це поняття не є тотожним сучасному розумінню «свідомості» як виокремлення людиною себе у світі в ролі певної особистості. Йдеться про вищу, божественну свідомість, точніше «передсвідомість», в якій були інтегровані

такі архетипи як Самість і Ego (божественна, вища мудрість була поєднана з індивідуальною). Свідомість (Самість+Ego) і свідомість (Ego) – різні речі, вони існували в різних хронологічних межах, друге прийшло на зміну першому внаслідок певних трансформацій. Яскравим прикладом єдності архетипів Самості і Ego маємо в апокрифах та біблійних оповідях про Бога-Отця та Ісуса Христа, які є одним цілим, існують вічно, але Син Божий проявляється в матеріальному світі, відокремившись від Отця (так як Ego колись відокремилось від Самості), але не втрачає з ним зв'язку. К.-Г. Юнг трактує "Самість" як "верховну особистість" і наголошує на відмінності цього архетипу від "Я" (Ego). Вчений дуже чітко розмежовував Я, що в наш час проєктується на свідомість, і цілісність особистості, в яку поряд зі свідомим компонентом включені і несвідомі: "Я протистоїть Самості як частина цілому. У цьому контексті Самість перебуває згори, є верховною" [7, с. 120]. Юнг дійшов висновку, що "Я" (Ego) є центром свідомості, а Самість є суб'єктом цілісної психіки, яка містить у собі і свідоме, і несвідоме.

М.-Л. фон Франц провела паралель між язичницькими космогонічними міфами та християнським релігійним вченням, де йдеться про існування Ісуса Христа у якості вічного Слова задовго до його появи на землі в ролі Божого Сина. «Він уже був у світобудові і є творчою активністю Отця. Відповідно, в християнській міфології Логосу ми можемо впізнати структури тієї ж архетипної констеляції, котра є в примітивних міфах. Очевидно, всі вони через посередництво символів намагаються описати таємницю – котру ми ніколи не зможемо розгадати – чому існує свідомість, і чому свідомість відокремилася від несвідомого, чи, можливо, завжди була з тим, що ми зараз називаємо несвідомим, і завжди існувала в ньому» [5, с. 87]. З точки зору психоаналізу, Ісус Христос є персоніфікованим образом ідеальної людської особистості (Ego), яка досягла рівня Бога (Самості), злилася з Ним у нерозривній єдності, здатна розуміти Його закони й очікування. Історія про Ісуса Христа ілюструє тезу про вічне існування душі (Ego), яка може перебувати відразу у двох площинах – духовній і матеріальній (проявленій), бути Богом і людиною водночас. Відмінність її від інших душ полягає в тому, що в земному існуванні Син Божий не втрачає зв'язку з джерелом духовності, він пам'ятає все, що було до його народження на Землі, чує Бога і усвідомлює справжні цінності, йому відома історія створення Всесвіту, оскільки він завжди був поруч з Богом.

Вважаю, що психоаналітичне трактування мотиву гріхопадіння в апокрифах та біблійній оповіді мало б виглядати так: до руйнування єдності свідомого й несвідомого (до гріхопадіння) людське Ego (Адам і Єва, у той час подібні до Христа) перебувало в одній площині з Самістю (Богом), вони були на одному ментальному рівні

(Адам міг чути голос Бога і спілкуватися з Ним). Після гріхопадіння людство втрачає зв'язок з Богом: Его стає центром свідомого життя людини, Самість – керуючим центром несвідомого і цілої психіки загалом, втручаючись в свідоме снами, інтуїцією, мареннями... Історія Ісуса Христа моделює відновлення колись зруйнованої структури психіки й пропонує сценарій психологічної ініціації (індивідуації), що має врятувати людину від занепаду та деградації.

Згідно зі Святим Писанням, звичайні люди мають зв'язок з Богом лише інтуїтивний (через віру, молитву, піст...), їм не доступні мудрість і знання Христа, оскільки вони перебувають у процесі індивідуації (тривалого психологічного розвитку), і лише деяким вдається трохи наблизитись до образу ідеальної особистості. Але біблійні оповіді про Ісуса Христа, власне, мають на меті переконати людину в її необмежених потенційних здібностях, утвердити у вірі в можливість досягнення психологічного рівня Сина Божого (здатність до спілкування з Богом і здійснення чудес). Євангельські легенди символічно доводять, що за умови високого рівня духовності людина здатна відновити безпосередній зв'язок з Богом (повернути єдність свідомого й несвідомого, стерти межу між ними, наблизити Его людини до Самості).

На думку К.-Г. Юнга, індивідуація (становлення індивідуальної свідомості людини) відбувається внаслідок психологічної ініціації та відмежування індивідуальної свідомості від руйнівного змісту колективного несвідомого, асиміляцію деструктивних імпульсів несвідомого й наближення до рівня Самості – іпостасі Бога, що є керівним центром свідомого й несвідомого (психіки людини) [7]. Оскільки всі архетипи колективного несвідомого (за винятком Самості) є амбівалентними (можуть бути джерелом і добра, і зла), це стає передумовою появи іпостасі антагоніста верховного божества. Однак цей антагоніст (наприклад, Сатанайл) не володіє тією повнотою влади, якою наділений верховний Бог, а тому є слабшим і залежним, не здатним до самостійної творчості.

Уявлення про різні іпостасі Бога-творця в релігіях, віруваннях та міфах світу мають багато спільного тому, що їх джерелом є колективне несвідоме та однакові психологічні установки. Дуалістична природа самої людини, її бажання зрозуміти таємниці світобудови, досягнути сенс життя у розрізі моделі Всесвіту дали змогу інтуїтивним знанням подолати межу між несвідомим та свідомістю й об'єктивуватися в сакральних, архетипних, символічних образах, які ми бачимо у міфах. Як слушно зауважила М.-Л. фон Франц, «ми маємо в своїй душі обох творців, і ми повинні розуміти, що обидва боги містять у собі і «за», і «проти», саме це є нерозв'язним парадоксом людського існування» [5, с. 90]. Творчість людства (як і божества у міфах) може бути конструктивною, але й здатна призвести цивілізацію до самознищення за

умови активізації дії «темного бога» в людині. Тому насправді «мотив двох творців містить у собі одну з найглибших проблем людства – сумнівність розвитку культурної свідомості в людині» [5, с. 90]. Наприклад, біблійна легенда про гріхопадіння Адама і Єви теж метафорично ілюструє процес психологічної трансформації людської психіки, «темний бог» (Змії) відкриває першим людям знання, доступні Всевишньому й недосяжні для них.

Антагоніст Бога переводить перших людей через «межу», дає їм доступ до знань, не ним «створених», і таким чином для Адама і Єви вималюється інакша картина світобудови. На відміну від космогонічних міфів про створення світу Богом і Сатанайлом, у цій біблійній оповіді «темний бог» діє всупереч волі Творця й все-таки реалізовує свій задум. Цей символічний біблійний сюжет яскраво акцентує на сумнівності цивілізаційного розвитку в обхід певних морально-етичних законів через недоцільне, руйнівне втручання демонічного змісту колективного несвідомого. Оповідь про гріхопадіння перших людей також може трактуватися як виокремлення свідомості з несвідомого, як руйнування зв'язку між Его і Самістю, між вищою свідомістю людини й Богом, зв'язок з яким стає можливим лише у площині несвідомого – снах, мареннях, галюцинаціях... А міфи стають сакральним пригадуванням про колись існуючу єдність, цілісність свідомого й несвідомого, яка була зруйнована «темним богом».

Космогонічні міфи доносять до нас певні закодовані знання крізь призму символів та архетипних образів. Підтвердженням цього є гіпотези вчених, які займаються квантовою фізикою. «У фізиці існує космогонія, розроблена Йорданом і Діраком (думки Дірака та Йордана дещо не співпадають, тому в деяких деталях існують певні відмінності), в котрій вони відштовхуються від ідеї, що весь космос виник із здвоєних частинок – з двох електронів. Не існувало ні простору, ні часу; просторово-часовий континуум виникає тільки за наявності змісту. У мікрофізиці також відомо, що не існує ні одного різновиду частинок, котрі б не мали античастинок. У цій космогонії, спроектованій на матерію, можна помітити ту саму ідею двох творців. Хоча в цьому випадку вона постає як природна наукова ідея, але в цій новій формі все одно можна легко помітити архетипічну структуру, що стоїть за ідеєю, оскільки дуальність як свідомо-несвідомого змісту, так само й частинок і античастинок мають вражаючий паралелізм» [5, с.96-97]. На думку М.-Л. фон Франц, це ще раз підтверджує незаперечність існування базових структур колись існуючої єдності свідомого й несвідомого, які реалізуються через мотив двох творців.

До подібних висновків приходять і Ю. Антонян: «Філогенетично (в історії роду людського) і онтогенетично (в історії однієї людини) свідомість виростає з несвідомого; друге завжди передує

першому, створює для його появи необхідні умови. Саме тому свідомість завжди зберігає інформацію про несвідоме (містить його сліди), котре часто лякає своєю незнаністю, незрозумілістю, інакшістю» [1, с.153]. Протягом тисячоліть несвідоме вабить і лякає людину водночас, і саме це стало передумовою появи уявлень про «світлих» і «темних» богів у світових міфологіях. Космогонічні міфи метафорично моделюють історію появи життя на Землі, змальовуючи акт створення світу спочатку могутнім добрим Божеством, якому на допомогу приходить «темний» бог (антагоніст), стає знаряддям Бо-

жого творіння і згодом позбувається Всевишнього контролю. Такий сюжет у різних варіаціях повторюється у фольклорі багатьох країн і має архетипне походження, оскільки історія про народження світу (Космосу) нагадує описаний психоаналітиками-юнгіанцями процес виокремлення свідомості людини (мікрокосмосу) через руйнування цілісної структури психіки – як наслідок поділу її на дві частини: свідоме й несвідоме. У несвідомому залишилися уявлення про богів і демонів, а свідомість намагається інтегрувати ці уявлення, пристосувати їх до звичної картини світу.

Література

1. Антонян Ю. М. Миф и вечность / Юрий Миранович Антонян. – М. : Логос, 2001. – 464 с.
2. Гейштор А. Слов'янська міфологія / Александр Гейштор / Пер. з польськ. – К. : ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2014. – 416 с.
3. Еліаде М. Міфи, сновидіння і містерії / Мірча Еліаде // Священне й мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андрогін; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання; [пер. з нім., фр., англ. Г.Кьорян, В.Сахно]. – К. : Основи, 2001. – С. 117-301.
4. Міфи України. За книгою Георгія Булашева «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях» / Пер. Ю. Буряка. – К.: Довіра, 2006. – 387 с.
5. Франц фон М.-Л. Космогонические мифы / Мария-Луиза фон Франц. – М.: Издательство "Клуб Касталия", 2012. – 296с. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://castalia.ru/perewody/posledovateli-yunga-perevody/757-mariya-luiza-fon-frants-kosmogonicheskie-mifyi-glava-4-motiv-dvuh-tvortsov.html>
6. Элиаде М. Аспекты мифа / Мирча Элиаде; [пер. с франц. В.П. Большакова]. – [3-е издание]. – М. : Академический проект; Парадигма, 2005. пер. с франц. 3-е издание. – 224 с.
7. Юнг К.-Г. Структура психики и архетипы / Карл Густав Юнг. – М. : Академический Проект, 2007. – 303 с.

Тиховская Оксана

КОСМОГОНИЧЕСКИЕ МИФЫ В СВЕТЕ ПСИХОАНАЛИЗА

Аннотация. В статье проанализированы мифы о сотворении мира сквозь призму психоаналитических теорий школы К.-Г. Юнга. Выделены образы двух творцов-антагонистов. Внимание акцентировано на архетипических сюжетах, в которых за историей рождения Вселенной скрыт метафорический процесс появления (а впоследствии и трансформации) сознания человека вследствие деления целой структуры психики на две части: сознание и бессознательное.

Ключевые слова: архетип, апокриф, Бог, Библия, индивидуация, космогонические мифы, бессознательное, психоанализ, Самость, сознание.

Tykhovska Oksana

COSMOGONICAL MYTHS IN THE LIGHT OF PSYCHOANALYSIS

Annotation. In the article the myths of world creation are analyzed through the prism of psychoanalytical theories of C. G. Jung's school. Two images of creators-antagonists are distinguished. The stress is made on the archetypical plots in which, according to the story of Universe birth, the metaphorical process of appearance (and then transformation) of human consciousness is hidden in a consequence of the division of psyche's integral structure into two parts: conscious and unconscious.

Key words: archetype, apocrypha, God, Bible, individuation, cosmogonical myths, unconscious, psychoanalysis, Self, consciousness.

Стаття надійшла до редакції 7.06. 2016 р.

Тиховська Оксана Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».